

TAVASZI SZÉL...

... vizet áraszt. A tavaszi hóolvadás, illetve a leeső nagyobb mennyiségű csapadék hatására a talaj vizet nehezen átteresztő rétege fölött a talajszemcsék köze megtelik nedvességgel. Ha a föld már teljesen szomját oltotta, és nem képes több vizet befogadni, akkor a talajvíz szintje a felszín fölé emelkedik, és megjelenik a belvíz

Ha még több eső esik, a belvív egyre nagyobb területeket foglal el, többhektáros tavak, vadvizek keletkeznek az Alföldön. Tengerré változik ilyenkor a puszta. Szélcsendes időben az égbolt megkettőződik, és egyik fele leköltözik a földszintre, a síkvidéki gyepek vagy épp vetések, szántások helyén az ég tükörképe látszik.

Nos, éppen ez – vagyis az, hogy a víz nem válo-

gat mezőgazdasági és „hasznosítatlan” területek között – az oka annak, hogy a belvív megjelenésével elmaradhatatlanul gyűlnek az erről szóló média hírek is. Halljuk-látjuk, hogy mekkora károkat okoz a gazdáknak: az őszi–tavaszi vetés kirohad, nem lehet rámenni a földekre, mert elakadnak a gépek... Próbálják is elvezetni a vizet árkokba, folyómedrekbe, de ez rendszerint csekély eredménnyel jár.

Parti néesség

Ám nem mindenki látja ilyen borúsnak a helyzetet. „Ha azt hallom, belvíz, én azt mondom, vizesélőhely” – mondja egy hortobágyi természetvédelmi őr... Ahogy egyre többet süt a Nap, a vizekben elszaporodik a plankton, a mikroszkopikus élőlények

nagyobb, azok pedig még nagyobb parányoknak szolgálnak táplálékkul. A vadvizek alacsony (10–40 cm-es) vízszintjükkel és a bennük hemzsegő apró élőlényekkel kitűnő élőhelyet biztosítanak az úgynevezett partimadaraknak, tudományos néven a *limicoláknak*.

Ami másoknak katasztrófa, az e madarak lételeme. Kifejezetten a sekély vízű, mocsaras, tocsogós területeket kedvelik. Az időszakos tavak környékén elsőként a bóbicék jelennek meg, nemritkán seregélyekkel vegyes, több százas csapatokban repkedve. Nem utolsó látvány, ahogy fehér és fémesfekete tollaikon megcsillan a napfény. Márciusban figyelhetjük meg nászrepülésüket, amint a kiválasztott költőhely felett hirtelen fordulókcal, zuhanásokkal tarkított légimutatványokat végeznek, közben hallatva jellegzetes jajongó „bééé-bic” kiáltásaikat. A bóbicék mellett számos partfutó-, cankó- és lilefaj is a nedves laposokon találja meg létfeltételeit. Egy részük, mint a pajzsocankók, füstös cankók, fenyérfutók, havasi partfutók, csak átvonulóban pihennek meg hazánkban, ők Európa északi területein költenek. Mások, például a piros lábú cankók, réticankók, billegetőcankók nálunk nevelik fiókáikat.

A partimadarak egyik legkisebb képviselője a kis lile mindössze 15 cm-es madár. Mozgása jellegzetes: néhány métert fejt lesunyítva, apró lábait hihetetlen gyorsan szedve szalad, majd hirtelen felegyenesedve megáll. A népanyelv régen gurulónak is hívta a liléket, mivel olyan gyorsan szedik vékony lábaikat, hogy azok nem is látszanak, mikor futkosnak: olyan, mintha csak gurulásznának a vízpartokon...

BŐRIG ÁZVA

Öreg gólyatölcs pihen a heves tavaszi záporban. Nagy esőben ők sem igazán aktívak, ázott tollal nem jó repdesni

(balra)

PILLANATNYI SZÜNET

Egy kis lile szakaszos mozgásának azon pontján, amikor pár pillanatra megáll, figyel...

MEGTAPOSVA

A területét féltő öreg gulipán hevesen támadja a még röpképtelen fiókát, ám az egyik szülő a segítségére siet, de dulakodás közben a kicsi egészen a víz alá kerül

(előző oldalpár)

NÁSZDUETT

Gólyatöcsök párzás utáni rituáléja: csőrüket keresztelve, egymáshoz simulva, szinkronban tesznek pár lépést

Töcsök és gulipánok

A madárcelegy csoport két, talán legkarakteresebb képviselője a gólyatöcs és a gulipán. A gólyatöcs vagy széki gólya már-már abszurd, mókás látványt nyújt megjelenésével. Mintha csak apró gólya lenne (kb. 36 cm a testhossza), az öregek tollazata fekete-fehér, lábuk élénkpiros és szinte irreálisan hosszú. Ám így olyan mély vízben is tudnak vadászni, ahova más partimadár már nem jut el. Nászjátékuk igen érdekes viselkedésforma: a tojó, testét vízszintesen tartva, megmerevedik, a hím az egyik oldaláról a másikra járkal néhányszor, közben csőrével hirtelen mozdulatokkal fodrozza a vizet, aztán felugrik a tojóra, megtörténik a párzás, azt követően pedig csőrüket keresztelve, szorosan egymás mellett tesznek pár lépést, majd eltávolodnak egymástól. Fészküket, a partimadarakra nem jellemző módon nagy gonddal, növényi szálakból, ágacskákból építik. Áprilisban érkeznek hozzánk és a fiókák röpképesé válása után, általában már augusztus végén el is indulnak Földközi-tenger menti telelőterületeikre.

A gulipánok néhány centivel nagyobbak a töcsöknél, tollazatuk szintén fekete-fehér, lábuk késszürke, jellegzetességük felfelé ívelt, vékony csőrük: ezért is hívta őket a nép pörgecsőrű vagy kaszaorrú sneffnek. Csőrükkel jobbra-balra kaszálva „szántják” a vízfelszínt, apró állatok után kutatva. A töcsökhöz hasonlóan ők is vonulnak, csak a nyarat töltik nálunk.

Régen ezeknek a madaraknak alföldi szikes mocsaraink biztosítottak élőhelyet, ám ezek nagy részét lecsapolták, művelés alá vonták. De nem véletlenül voltak pont itt a mocsarak: mivel mélyen fekszenek, ha jön a víz, megint csak itt áll meg, és az állatok újra birtokukba veszik. Itt nászolnak, vadásznak, nevelik utódaikat – itt élnek...

SZÖVEG ÉS KÉP: BALLA TIHAMÉR

